СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 39. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 16. лютого, 1924. | VOL. XXXII. | No. 39. | Jersey City, N. J., Saturday, February 16, 1924. | THREE CENTS

МАЙНЕРСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ СТАНУЛИ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ

ДЖЕКСОНВИЛ, Флорида, 14. лютого. — Переговори межи властителями копалень мягкого вугля та майнерською юнією здержано, бо властителі відкинули без всяких застережень предложення представників майнерів, щоби теперішний контракт продовжити на 4 слідуючі роки.

Властителі копалень зі свого боку не поставили ніякої пропозиції, хоча неофіціяльно вони підносять проект заключення нового контракту на 2 роки. Дехто сподіється, що новий контракт буде компромісом межи сими двома становищами, та що речинець нової умови буде виносити 3 роки.

ЛЬОКАЛЬНИЙ МАЙНЕРСЬКИЙ СТРАЙК

СКРЕНТОН, Па., 14. лютого. — В Едвардсвилі, Па., вийшло на страйк яких вісімнайцять сот майнерів, працюючих у Вудворд Колієрі, що належить до Ґлен Елден Ко. Причиною страйку є те, що компанія наняла на роботу неюнійного робітника.

Робітники сеї компанії стараються потягнути за собою всіх робітників згаданої компанії, котра наймає їх 22,000. На їх жаданне юнія проголосила сей страйк та визначила йому речинець на понеділок.

ПОДАТКОВИЙ ПРОЄКТ У ПАЛАТІ ПОСЛІВ

ВАШІНҐТОН, 14. лютого. — Перед палатою послів ведеться завзята дебата над проектом секретаря скарбу Мелона про обниження податків. Як видно з дебати, проти проекту підноситься така опозиція, що прихильники його відай не вспіють переперти його ухвалення, якщо вони не зроблять якогось компромісу (залагоди) з опозицією.

РОСКРИТТЯ В НАФТОВІМ СКАНДАЛІ

ВАШІНҐТОН, 14. лютого. — Із зізнань перед нафтовим комітетом сенату виходить, що федеральний ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті потвердив усі нафтові концесії на федеральних нафтових теренах, але давав він сі потвердження устно, щоби не відтинати собі на будуче дороги до викрутів.

Один свідок зізнав, що Алберт Фол, будучи міністром нутрішних справ, плянував віддати концесії спілці Синклера ще в марті 1921. року. Свідок за своє посередництво мав дістати дуже вартісні уступства.

НАФТОВИЙ ПРОКУРАТОР ЖЕРТВОЮ ПРОЦЕСУ ПРОТИ НАФТЯРІВ

ВАШІНҐТОН, 14. лютого. — Президент Кулидж відкликав своє іменовання адвоката Строна спеціяльним федеральним прокуратором для ведення процесу проти людий, вмішаних у нафтові скандали.

КУПЦІ ЗА СТАНОВИЩЕМ КУЛИДЖА ПРОТИ СЕНАТУ

ВАШІНҐТОН, 14. лютого. — Торговельна Палата Злучених Держав вислала до президента Кулиджа листа з признанием за його становище проти домагання сенату усунути секретаря фльоти Денбі. Палата бачить в сьому кроці признаки невстрашимости.

ЗА ЯПАНСЬКУ ІМІҐРАЦІЮ

ВАШІНҐТОН, 14. лютого. — Ряд сенаторів та конґресменів, головно зі західних стейтів, виступило з публичними заявами проти проекту секретаря стейту Ґюза, щоби японську іміґрацію не ставити на спеціяльнім становищи в новім іміґраційнім законі, але трактувати її на рівні з іміґраціями з других країв.

ПОЧИНАЮТЬ ОРҐАНІЗАЦІЮ ДЛЯ ФАРМЕРСЬКИХ КРЕДИТІВ

ШИКАҐО, Илинойс, 14. лютого. — Конференція банкирів, промисловців та зелізничників, що відбувається тут від кількох днів, покінчила пляни фінансової орґанізації для уділювання кредитів для фармерів в середно-західних стейтах.

Корпорація має апробату (потвердженне) федерального уряду, і обіцює, що до 10 днів буде могти почати роботу. Почне вона свою роботу з капіталом 10 міліонів долярів.

ТИСЯЧКА ЛЮДИЙ АРЕШТОВАНО ПРИ „ЧИЩЕННЮ" МІСТА

СТ. ЛУИС, Мезуре, 14. лютого. — Міська поліція почала завзяту кампанію коло „прочищення" міста з усякого злочину. За пару днів арештовано понад тисячу людий, в тому числі 90 жінок. За один учоращний день арештовано 631 особу.

НОВА ПОБІДА ОБРЕҐОНА

ІРАПВАТО, Мексико, 14. лютого. — Федеральні війска президента Обреґона знова побили повстанців на західнім фронті.

Офензиву почали тут повстанці під командою ґенерала Естради, але битва скінчилася повним розгромом повстанців. В битві погибло 200 федералістів та пів тисячки повстанців. Битва тревала цілий день.

Повстанці по битві стали відступати в напрямі міста Колімии.

Президент Обреґон вислав до нафтового округа поважну армію, щоби захопити сей округ, в якому повстанці ще держаться сильно.

ТАКОЖ ВЕДЕННЄ БИЗНЕСУ

Міський уряд у Кейп Мей, в стейті Ню Джерзі, як показується з міського справоздання, видав 420 долярів міського гроша, щоби розголосити [illegible] вигоди, які місто задержало за незаплачення міських податків в сумі 401 доляра.

ЗАТОПЛЕННЯ КОРАБЛЯ.

БОСТОН, МЕСЕЧУЗЕТС, 14. лютого. — Британський консулят доносить про затопленнє вітрильного корабля „Марія Ґарднер. Один моряк зі залоги корабля добився до Галифаксу, у Новій Шкотії, і доніс, що корабель перевернувся підчас бурі. Залогу вратував другий корабель.

Моряк не хотів сказати, який ладунок віз корабель підчас своєї подорожи, і тому урядники догадуються, що він пачкував горівку до Злучених Держав.

ПРОТИ ФАЛШИВИХ ЛІЧЕНЬ.

НЮ ЙОРК, 14. лютого. — Нюйорський міський уряд здоровля подав до публичного відома спис ріжних фалшивих лікарських штук, які безосновно обіцюють загальне виліченне, якого, однак, не можуть доконати. На списі є ріжні методи, як метода французького аптекаря Куе, метода Христіянської Науки, тощо, і представники сих напрямків збираються піднести проти заяви міського уряду врочистий протест.

СТАН ОЗИМИХ ПОСІВІВ НА УКРАЇНІ.

Сніговий саван покрив українські поля з кінцем грудня. По даним пробних стацій озимі засіви попали під сніг у дуже доброму стані.

НЕБУВАЛІ ПОСМЕРТНІ ОГЛЯДИНИ.

Група учених скликала до Минеаполиса конференцію лікарів, щоби вони орекли про причини смерти людини, яка померла які 3,000 літ тому назад. Ходить тут о мумію (забальзамоване тіло) Теши, 14-літної дочки придверника „золотої брами" святині божка Амена. Сю мумію привезено до минеапольського музею штуки ще в 1916 році. Мумія була вкрита полотном, розмальованим чудовими узорами. Щоби не нищити сих мальовил, заряд музею не розвивав мумії, але, щоби все таки дізнатися, що є в середині, казав зняти з мумії фотоґрафії Рентґена, які дозваляють вглянути в середину сталих тіл. Фотоґрафії відкрили цікаву річ. Показалося, що череп мумії відорвався від тулова, та, що більше, кости рук і ніг дівчини були в кількох містях поломані.

Декотрі вчені припускали, що тіло стряслося та поломилося підчас перевозу, але проти сього припущення свідчить знаменито захована зовнішна поволока мумії. Ось тепер і кличуть лікарів, щоби вони сказали на основі своїх досвідів щось близче про можливі причини поломаних костий мумії. Догадуються, що дівчина допустилася якоїсь провини, за яку її покарано поломанием костий.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЗАСУДЖЕННЄ ПОЧТОВИХ УРЯДНИКІВ.

Перед федеральним судом в Бруклині, дільниці Ню Йорку, ставало двох почтових урядників, обжалованих за крадіж листів, доручених їм яко урядникам для розношення по домах. Один з них признався до вини і суддя засудив його на рік і день вязниці в федеральній тюрмі.

ПОВСТАННЯ. ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКІ

З Москви повідомляють:

В Омську, на Сибірі, підчас наради місцевого совдепа юрба напала на дім, де відбувалось засіданнє, й підпалила його. Комуністи хотіли вискочити через вікна, але юрба стрінула їх кулями. Застрілено 22 комуністів. Незабаром наспіло війско й поарештувало сотки людий, з яких богато на місці розстріляно без жадного суду.

Про подібні виступи повідомляється також з численних міст України.

ЧУБАР ПРО УСПІХИ УКРАЇНІЗАЦІЇ.

На конґресі советських републик, голова української радянської републики Влас Чубар підчеркнув успіхи політики, яка мала на меті не тільки українізацію адміністрації і шкіл, але й перетягненне до України всіх сил краю. Успіх сеї політики причинився до того, що конспіраційний рух на еміґрації вповні завмер і еміґранти вертаються в сучасний момент назад до краю.

ПРЕМІЄР МЕКДАНЕЛД ЗА ПРОТИВОЄННИМИ ДОГОВОРАМИ НАМІСЦЬ ЗОРУЖЕНЬ

ЛОНДОН, 14. лютого. — Британський премієр Ремсей Мекданелд заявив нині у відповідь на запити послів в парляменті, що він противиться дальшим зоруженням, і вірить, що всі держави світа воліли би умови для заради проти війни аніж зоруження. Одначе заки прийде до таких умов, казав він, він є за удержанием потрібної оборонної сили Вел. Британії.

МЕКДАНЕЛД ПЕРЕПРАЦЬОВУЄТЬСЯ

ЛОНДОН, 14. лютого. — Британський премієр Мекданелд працює тепер тяжко і богато часу ізза того, що кромі премієрства обняв також уряд міністра закордонних справ. Він працює днями і ночами, щоби полагодити всі пильні і біжучі справи. Наслідком того і теперішних виступів у парляменті, до яких мусить приготовлятись, він занепав на здоровлю.

Його товариші кажуть, що він повинен уважати, що він вже не молодий, бо має 58 літ, і тому повинен шанувати здоровле, а длятого покинути другий уряд — міністра закордонних справ.

ЗА 8-ГОДИННИЙ ДЕНЬ ПРАЦІ В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 14. лютого. — Правительство Партії Праці небаром внесе в палаті громад законопроект про введенне 8-годинного дня праці у Великій Британії.

З нового закона скористає 12,000,000 робітників у Великій Британії.

НІМЕЧЧИНА ВІДКЛИКУЄ ВОЄННИЙ СТАН

БЕРЛІН, 14. лютого. — Шеф німецького ґенерального штабу, ґенерал фон Зект, повідомив нині президента Еберта, що влада в Німеччині вже знову сильно утверджена і на другий місяць можна вже буде відкликати стан облоги.

Президент Еберт згодився відкликати стан облоги з днем 1. марта с. р.

Покищо не звісно, чи і баварське правительство відкличе воєнний стан.

БІДА В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 14. лютого. — Німецька влада зменьшила видатки на тюрми і тепер обмежено вязням поживу, а замісць цукру дістають сахарину. Ручники дістають раз на два тижні, а купелі лише раз на місяць.

СПРАВА ПРИЗНАННЯ РОСІЇ АВСТРІЄЮ

ВІДЕНЬ, 14. лютого. — Голова большевицького дипльоматичного збору, Макс Літвінов, заявив кореспондентови віденського дневника Ное Фрае Прессе у Москві, що Австрія не потребує тепер признавати Росії, а тільки відносити дипльоматичні зносини. Вона признала, казав він, російський советський уряд в 1918 році; потому дипльоматичні зносини були зірвані, а тепер пора їх наново привернути. Росії на сьому дуже залежить, заявив Літвінов.

БОЛЬШЕВИКИ ІДУТЬ ДО ЛІҐИ НАРОДІВ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 14. лютого. — Тутешній представник російського большевицького уряду звернувся до Ліґи Народів, щоби дала йому матеріяли про устрій Ліґи, а зокрема про співділанне з нею Америки і Німеччини.

Се зробив він наслідком заяви британського премієра, що Росія повинна належати до Ліґи Народів. Очевидно, Росія сподівається, що може в недалекому часі до неї належати, або бодай з нею співпрацювати.

ЧЕСЬКІ БАНКИ ГЛЯДАЮТЬ ГРОШИЙ

ВІДЕНЬ, 14. лютого. — Чеські банки робили тут заходи, щоб позичити собі в тутешніх банках $5,000,000, одначе їм не повелося. Таксамо не вдались їм подібні заходи в Лондоні. Тепер вони стараються о позичку в Америці.

ПОЛЬЩА ПРОТИ АМЕРИКАНІЗОВАННЯ ПОЛЯКІВ

ВАРШАВА, 14. лютого. — Польський сойм приняв нині резолюцію, в якій домагається від свого правительства, щоби звернулось через свого посла при Ватикані до папи римського, аби вплинув на католицьку ерархію в Злучених Державах, щоби позволила і надалі вживати польської мови в польських католицьких церквах і парохіяльних школах.

Польща хоче здержати „систематичне американізованне Поляків".

ТРОЦЬКИЙ МАЄ ПОЧАТКИ СУХІТ

МОСКВА, 14. лютого. — З Харкова повідомляють, що на тамошньому робітничому зібранню заявив секретар Комуністичної Партії України, Мануїльський, що комісар Троцький імовірно подужає до двох місяців. Він, казав Мануїльський, занедужав ізза загального ослаблення і початків чахотки (сухіт). Тепер він в Сухум Кале на Кавказі.

БОЛЬШЕВИЦЬКА КОНЦЕСІЯ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КАПІТАЛІСТА

МОСКВА, 14. лютого. — Федеральний „совнарком" (совет народніх комісарів) затвердив концесію на копальню золота в Амурщині, на Сибірі (над Тихим океаном), яку дало далекосхідне правительство Американцеви Джеймсови Винтови з Сієтл, Ваш.

РАДІО ОГОЛОШУЄ ЦІНИ ПОЖИВИ

БЕРЛІН, 14. лютого. — Німецька влада розголошує щодня о 10 годині рано з радіостації ціни поживи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДО ПРАЦІ.

Зіставленнє членів за минувший місяць показує, що Український Народний Союз збільшився за місяць січень о 150 членів. І се треба признати добрим прибутком, і над сим члени мусіли попрацювати.

Коли, однак, взяти під увагу те, що в місяцю грудню зорганізовано було коло пів тисячки нових членів, коли взяти під увагу, що серед півтора сотки нових членів є трийцять, принятих наново, то се число не вийде дуже показним.

З листів членів Українського Народного Союза, домагаючихся продовження часу до принимання членів без уступного, можна було вносити, що робота коло організовання нових членів буде що найменче так само жива й моторна, як вона була в місяцю грудни.

Уряд Українського Народного Союза, йдучи за домаганнями членів, продовжив термін принимання без вступного, і тепер члени повинні доложити всіх старань, щоби Український Народний Союз за кождий такий місяць зростав о пів тисячки нових членів, як се було в грудни.

Не ослабати нам в роботі, а вести її все з однаковим завзяттем. Коли ми потрафили зеднати в грудни пів тисячки нових членів, нема причини, для чого ми не моглиб сього зробити кождого зимового місяця.

РЕФОРМАТОРИ ПОТРЕБУЮТЬ РЕФОРМИ.

Нюйорський суд засудив оногді на рік до двох літ тюрми Віліема Андерсона, відомого провідника Антисалюнової Ліґи, головного прогибіційного товариства в Америці.

Андерсон мав примусити одного збирача жертв для згаданої організації, щоби він відступав Андерсонови половину комісового, яке тамтой заробив собі від організації. Кромі сього він мав записати самовільно суми, побрані в той спосіб, на рахунок видатків організації. Присяжні судді признали сі вчинки обманом.

В той спосіб покінчилася каріера прогибіційного провідника, котрий в своїй реформаторській горячці пятнував кождого, що заявлявся проти прогибіції, платним аґентом броварників і горальників. Місто реформувати других, і Андерсон і Протисалюнова Ліґа краще булиб зробили, якби були передовсім зреформували самих себе. Колиб вони були бачили поліно в своїм оці більще, як скалку в чужім, то нині булиб щасливійші й вони і все населення Злучених Держав.

ЗРУЙНОВАННЄ МОГИЛИ МИКОЛИ ЛИСЕНКА.

„РЕВОЛЮЦІЯ ДОКОТИЛАСЬ І ДО МЕРТВИХ".

Берлінський „Літопис" за совітсько-українським журналом „Музика" подає, що революція „докотилась і до мертвих" і геть знищила могилу славного українського музики Миколи Лисенка. Над могилою великого композитора порожне місце, вкрите будяками, й коли зараз не поставити відповідного памятника, то незабаром ніхто й не знати-ме, де похований батько української музики.

При цій нагоді „Літопис" зазначує, що така сама доля стрінула й инші могили українських діячів, похованих на Байковому цвинтарі у Києві.

Совітська влада на Україні дбає лише про те, щоб залюднювати цвинтарі. А про українські могили вже мусить дбати хто инший.

НЕ ХОТЯТЬ ВЕРХОВЛАДИ МОСКОВСЬКИХ КОМУНІСТІВ.

З Москви повідомляють:

В чужосторонніх дипльоматичних кругах в Москві сподіваються оконечної побіди Троцького, за яким станула армія. Всі спроби кермуючих комуністичних кругів приєднати для себеу „червоних" вождів, потерпіли невдачу. Сими днями візвано до Москви головнокомандуючого арміями на Україні Фрунзе, бо Буденний відмовився протиставитися Троцькому.

Велике занепокоєнне викликали в Москві вістки про несподіваний зворот у відношенню опозиції деяких провінціональних комуністичних орґанізацій, супроти діяльности центрального комітету. З Тифлісу (столиці Грузії) доносять, що грузинська комуністична організація висказалась рішучо в користь опозиції в центральному комітеті, причому поставлено ярко націоналістичні домагання.

Протест проти самовлади провідників центрального комітету лучиться з протестом проти безоглядної переваги московських комуністів у всіх справах, які обходять окремі національні республики.

Подібні вістки про національну ціху опозиції одержано також із Харкова, де українські комуністи поставили ряд національних домагань.

ПОЛІТИЧНІ УСПІХИ.

Успіхів не обмінюють по дорозі. Вони [illegible] тільки ті дивуються [illegible] [illegible] тяжкого приготування. Рібо.

В МОСКОВСЬКІЙ ПСЮРНІ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

III.

Як же реагує на заколот між московськими червоними олімпійцями українська комуністична шпана, котрій за вірність перепадали досі тільки одробини з панського столу — чи з влади, чи з дібр, захоплених панами?... Адже ж як зазначено вже було, всемилостивійші пани з Москви дозволили і їй „дискусії" на тему „робочої опозиції" і на шпальтах ґазет, і в большевицьких організаціях.

Коли доведеться часом загадатись над становищем української комуністичної братії на нашій, досі ще не своїй землі, серед налетілого з півночи і з „черти оседлости" хижого гайвороння, то мимохіть спадає на думку улюблений Винниченком для таких явищ епітет — **жалюгідне.** На язиці, в визволення з капіталістичного ярма, а справді — як були мізерними партіями в колишній тюрмі — Російській Імперії, такими й залишилися в свобідній СССР. Комуністи-парії, инакше годі назвати ті зрадливі, заздрісні, безпрінціпні істоти, що входять у склад компартії від українців. Ні своєї думки, ні чину, ні ініціятиви, нічого такого, що відрізняло б їх від московської або жидівської шпани, нічого такого, що виявило б своєрідну індивідуальність; навпаки, коли московська або жидівська шпана свідома свого покликання, своєї національної переваги, котра, не вважаючи на всі інтернаціональні гасла, аж випераєз їхньої поведінки, українські комуністи тіни своєї жахаються і ганебно тягнуть своє житіє, підлизуючись до перших, повторюючи покірно, як папуги, те, що наказують одна й друга пануючі нації, а часом, як вірні льокаї, ще переважають в підслужуванні панські вимоги та витребеньки себ-то робляться більшими большевиками, ніж московські большевики. Червоний хам з Москви знає ціну сій відданости, тому цілком слушно ніколи не вірить щироcти „дурачков" і найбільше, чим нагороджає за вірність, — се призначенням спритних і хитрих доглядачів за своїми льокаями. Кажу — льокаями, бо навіть рабами неможна назвати ту мізерію, що начепила на себе вивіску українських комуністів: раб мовчить понуро, або доведений до одчаю, протестує, повстає, вибухаючи страшним гнівом проти гнобителя, але ніколи не підхлібується, бо ненавидить тирана всіми фібрами своєї страждениої душі. І оскільки ж вища за большевиків українського походження вся ота інтеліґентська і селянська маса Українців, що, придавлена московсько - жидівською тиранією, понуро мовчить, зосереджено роблячи приступну в сучасних обставинах роботу, або ті сотні тисяч поляглих у боротьбі за самостійну Україну героїв, для котрих льокаї братнього походження не знаходять инших слів, як бандити, білоґвардійці і т. д.! Раби, підніжки, ґрязь Москви!... Справжні парії...

Становище льокая, парія чогось нижчого в партії, зобовязує й до відповідного відношення до тієї ґризні, котру отсе розпочали червоні олімпійці з компартії. Не без того, щоб з центру, себ-то з ЦК. партії, з Москви, не розіслано було, разом з дозволом дискусій, наказу доїжджачим місцевих Наркомів, щоб усе було „благополучно", і ті подбали про се всіми засобами, які тільки були в їхнім розпорядженні. На Україні се виглядало так.

Голова Наркому в Харкові, тов. Петровський, закриваючи нараду губпарткомів і фабрично-заводських організацій України, звернувся до делеґатів з такими словами: „Товариші, будьте невсипущі! Наші вороги не дрімають і пляномірно ведуть свою злочинну роботу, завойовуючи ступінь за ступнем вплив не тільки серед знеможених робітничих мас, але й серед наших хибких товаришів по партії, що часто-густо виступають отверто супроти своїх керовників, не розуміючи того, що своїми необміркованими виступами вони підтримують тих, з котрими вони й ми провадимо уперту боротьбу ось уже шостий рік. Вернувшись на місця, ви повинні в сім напрямку яко мога швидче ліквідувати ідеольоґічну незгоду в партійній семі. Се потрібно тим паче, що ви сами тут на нараді констатували переміну настрою в робітничих і селянських масах". („Дни", № 351).

Нема що казати, що вернувшись на місце, делеґати були „невсипущі" аж надто. Ось, напр., як у Києві, в „орґані губкому комуністичної партії України й київського губвиконкому", якийсь Жидок „ліквідує ідеольоґічну незгоду в партійній семі". Почуваючи, що „дорогі товариші", підбадьорені авторітетним виступом Троцького, можуть в резолюціях солідаризуватися з опозицією ЦК-ові і наговорити по заслузі чимало прикрих річей на адресу диктаторської трійки, він забігає наперед і диктує вже, що треба говорити і як ставитись до „зайвого в опозиції" (ще ніхто нічого не встиг висловити як слід, а місцевий доїжджачий вже підказує своїй псюрні кваліфікацію опозиційних арґументів, як „зайве").

„Політичну основну лінію ЦК. — пише не зовсім грамотно доїжджачий („Більш.", № 295), — в справі про партбудівництво, пройшовши (sic!) через (крізь?) огонь всепартійної критики, **зрештою майже всією партією буде ухвалено** з тої простої причини, що діла ЦК. сами за себе свідчать". Коментарі зайві!...

Далі: „Не може бути в нас безмежної дискусії, без керма (и?) і без вітрил, **дискусії до забуття, як порушує єдність партії що до ЦК."** І т. д.

Чи трудно ж, після таких недвозначних заяв доїжджачого, догадатись, які резолюції винесе з приводу московської ґризні українська псюрня? Вона скрізь і всюди **виявить повне довіря трійці з ЦК. і Політбюра,** але не будучи певна, що Троцький не зостанеться переможцем, вона **виявить повне довіря й Троцькому з опозицією.** Принаймні де-котрі робітничі райони вже повиносили подібні курйозні резолюції після дискусій на зборах.

С. Ч.

ПРЕДСТАВНИЦТВО РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В СССР.

Всеук. Виконком і Совнарком затвердили постанову про постійне представництво України при СССР. Функції представництва значно ріжняться від функцій попереднього політичного представництва при совнаркомі РСФСР.

Основним завданням постійного представництва являється здійснення тіснійшого звязку з СССР. в ціли безпосередного максимального виявлення політичних, економічних, культурних і побутових окремішностей і потреб України перед загальносоюзним правительством. Представники УРСР будуть брати участь в засіданнях президії ЦІК., Совнаркома і СТОСССР. В завдання представництва входить теж оборона інтересів України в загальносоюзних народніх комісаріятах; уоднозгіднення загальних засобів обєднаних народніх комісаріятів. Представництво буде проводити свою роботу під кермою предсідника, Народнього Комісаріяту УРСР і при участи уповноважених окремих Народніх Комісаріятів України.

ДЕРЖАВА БЕЗ ДЕРЖАВНИКІВ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

II.

В якім світлі виступає перед нами образ Скоропадського на основі споминів Дорошенка, це ми вже бачили попереднього разу. Тепер погляньмо ще на його міністрів і найблизчих помічників, як їх характеризує наш літописець.

Не всіх міністрів гетьманського кабінету Дорошенко характеризує, додержуючи, очевидно, тої засади, що коли про якого чоловіка не можна сказати нічого доброго, то краще про нього зовсім нічого не сказати. Однак, де-що цікавого ми все таки в нього знаходимо.

Ось міністр народньої освіти **М. П. Василенко:**

„...близькість до російських кол і високе ціненне російської культури робили те, що Василенко не був українським націоналістом і гадав, що українська національна культура й впливи культури російської повинні прийти на Україні до певного порозуміння та до мирного розмежування так, щоб ніскільки не порушувалась домінуюча роля української культури, але не терпіла-б ніяких примусових обмежень і культура російська. Спеціяльно в справі шкільництва він тримався погляду, що українські школи треба творити не тим способом, щоб істнуючі вже російські школи українізувати, а тим, щоб одкривати нові українські школи а сам натуральний зріст української освіти й культури поведе до того, що російські школи почнуть українізуватись. У своїм толерантнім і обережнім відношенні до російської школи він пereборщував". (ст. 51).

Ось міністр юстиції **проф. Михайло Чубинський,** також Українець, як і Василенко:

„Він говорив прекрасною українською мовою і, видко було, пишався цим. Одначе близче ознайомленне з ним як з політичним діячем і як з людиною не сприяло розвитку моїх симпатій до Чубинського. В його поведенні дуже помітно виявлявся каріеризм, а в його обходжені було щось нещире, роблене, удаване. Коли він у 1919 році, опинившись у Сербії, прочув про успіхи сполученої галицько-української армії (це було напередодні здобуття Києва галицькою армією), то почав робити заходи, щоб якось зблизнтись до правительства У. Н. Р. Але успіхи Українців були недовгі, і ось ми бачимо проф. М. Чубинського в Білгороді як російського професора й діяча такого рюосійського напрямку, що виключає всяке визнанне й порозумінне з українством" (ст. 52).

Ще ціннійшою для характеристики величезної більшости гетьманських міністрів ю історія з „запискою десятох". Перший докладний звіт про цю записку ми знаходимо у Дорошенка, й за це йому велике спасибі. Ось що він оповідає:

„Дня 16. жовтня мені довелось виступити в раді міністрів з експозе про нашу закордонну політику... Над моїм докладом розвинулась дуже жвава дискусія, й можна було спостерегти, що певна частина міністрів різко нападає на міністерство закордонних справ за його „націоналістичний курс і **маловаженне тих перспектив, які вкриваються з перемогою Антанти для відбудови колишньої великої Росії** (підкресленне Редакції)...

На другий день на початку засідання М. Василенко звернувся до голови ради міністрів з проханнем дати слово державному секретареви С. Завадському для прочитання заяви в імени групи міністрів... Завадський прочитав цю заяву. У ній говорилось, що Україна в своїх відносинах до Росії може йти двома шляхами: або окремо будувати свою державу, користуючись з тимчасового ослаблення Росії, але зате маючи перед собою небезпечні перспективи, коли Росія знову стане на ноги; або — допомогти Росії стати на ноги, увійти в спілку з тими державами, на які Росія тепер розпалась, і вкупі з ними утворити нову Росію, в якій Україна займе почесне місце, відповідне її інтересам. Цю записку підписали містри Василенко, Ржепецький, Гербель, Гутник, Романов, Зіньківський, Колокольцов, Вагнер, Афанасев і Завадський" (ст. 78-79).

Не підписали записки Лизогуб, Кістяковський, Бутенко, Рогоза, Любинський і Дорошенко, себ-то меншість міністрів. По оголошенню записки почалась дебата по питанням закордонної політики —

„І тут уже яскраво визначились дві групи міністрів: одна, менша, що... боронила національно-самостійницький курс супроти погляду членів другої групи, численнійшої, що треба, мовляв, заздалегідь бути готовими до відновлення тої або иншої форми державної спілки з Росією (ст. 80).

Хай нам не кажуть, що то вина української демократії, яка не пішла працювати з гетьманом і тим **примусила** його брати, хто під руку попався. З характеристики, яку дає Скоропадському сам Дорошенко, ми вже бачили, що инших міністрів і помічників у нього й **не могло** бути. Тільки така лагідна й мягка людина, як Дорошенко, могла втриматись при Скоропадськім, не будучи з ним одної думки. І то — як Скоропадський за це віддячив Дорошенкови!

Зрештою, для характеристики тодішніх настроїв самого Дорошенка ми знаходимо в цих споминах дуже цікаві причинки. Бувши в Берліні на обіді, улаштованім в його честь німецькими парляментарними послами, він несподівано для себе почув, як один з послів починає говорити промову й звертається до нього з запитаннєм —

„Як ми, Українці, дивимось на питання самостійности й федерації... Я сказав, що **ідея федерації не чужа в українській історії,** тільки спроби федерації досі не були для України щасливі. **Українці не являються засадничими ворогами федерації** ,але не допускають жадного примусу й натиску в цій справі. Тепер для нас питанне про федерацію не є актуальним. **А що буде далі — побачимо"** (підкр. Ред. — ст. 93).

І це говорив міністр закордоних справ самостійної, суверенної держави!

Гетьманський амбасадор у Німеччині, барон Ф. Р. Штейнгель, особистий протеже Дорошенка, в тих самих днях був на авдієнції у цісаря Вільгельма.

„Чи ви твердо стоїте на ґрунті самостійної держави, чи думаєте про федерацію в майбутньому?" — це було перше запитанне цісаря, й на нього Штейнгель відповів, що **„майбутнє народів у руках Божих, і що буде колись — ми не знаємо** (підкр. Ред.), але **тепер** (!!) ми стоїмо на ґрунті самостійности й будуємо свою самостійну українську державу" (ст. 95).

Так говорили й думали найліпші люде, найкращі політики гетьмана. Щож говорили й думали найгірші, які були в більшости?

Вправді, гетьманська Україна була державою без державників. І коли вона впала, то це не вина її ворогів, а самих її будівничих, які не відали, що творять: національну українську державу чи московське ґенерал-ґубернаторство.

Прага, 29. січня.

Радянин.

ВЕЛИКІ АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ.

Арештованне провідників галицько-українських соціялістів. — „Вперед", „Землю і Волю" й „Нову Культуру" закрито, а редакцію на Руській ч. 3 опечатано.

ЛЬВІВ, 30. січня. — Сьогодня вранці львівська поліція перевела серед членів української соціялістичної партії численні арештовання, а рівночасно й ревізії по редакціях українських соціялістичних часописів.

У числі инших арештовано голову центрального комітет УСДП і редактора „Впереду" ІЛЛЮ КАЛЯТИНСЬКОГО, секретаря комітету й редакції АНТОНА ЧАРНЕЦЬКОГО, провідника придніпрянських с.-д. ПАНАСА ФЕДЕНКА й редактора ДОБРЯНСЬКОГО.

Усю українську соціялістичну пресу, а то денник „ВПЕРЕД", тижневик „ЗЕМЛЯ І ВОЛЯ" й місячник „НОВА КУЛЬТУРА", заборонено. Редакції цих часописів на Руській ч. 3. поліція опечатала. Проти редактора „Впереду" заряджено слідство під замітом головної зради.

Польська преса твердить, що ці репресії явились наслідком установленого факту (?), що українські соціялісти останніми часами були розвинули — [illegible] праці ВІДІРВАННЯ ГАЛИЧИНИ [illegible] НЯ її ДО СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

ДОВГОЛІТНІСТЬ РІЖНИХ НАРОДНОСТЕЙ

(Пресова служба „Свободи").

В останнім числі „Повідомлень" чехословацького статистичного уряду надруковано дуже цікаві відомости про довголітність ріжних народностей, що населюють чехословацьку републику.

Як бачимо з наведених чисел, найдовшим віком визначаються Німці, а найкоротшим — закарпатські Українці. Серед Німців є старих людей понад 60 літ 9.8 висотків мущин і 11.15 відс. жінок. Далі йдуть Мадяри, з яких більше 60 літ живе 9.09 про. мущин і 9.32 проц. жінок. Потім приходять Чехословаки, з яких через свій 60-й рік переступає 9.82 проц. жінок і 8.44 проц. мущин. За ними йдуть Жиди, серед яких є 9.07 проц. мущин і 8.31 про. жінок старше 60 літ. На останнім місці приходять закарпатські Українці, які можуть виказатись лише 7.14 проц. мущин і 5.79 проц. жінок старше 60 літ.

Зате закарпатські Українці мають найбільше дітей у порівнанню з иншими народностями, а Німці — найменше. Ось скільки дітей у віці до 14 років є у ріжних народностей: у Німців — 28.23% хлопців і 25.28 % дівчат, у Чехословаків — 30.75% хлопців і 28.26% дівчат, у Жидів — 32.99% хлопців і 31.27% дівчат, у Мадярів — 33.2% хлопців і 30.95% дівчат, у закарпатських Українців — 39.37% хлопців і 36.65% дівчат.

Ще одна цікава статистична увага. У наймолодшім віці люде женяться й виходять заміж на Закарпаттю та Словаччині, а в найстаршім — на Мораві та в Богемії. У наймолодшім віці беруть шлюб люде української народности, а в найстаршім — німецької.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. На річних зборах Укр. Клюбу Поступового, від. 70, зістали вибрані слідуючі урядники на рік 1924: С. Гладкий, предс.; Д. Пилевич, з. предс.; А. Онисик, секр.; П. Дубовецький, з. секр.; П. Пацала, кас.; І. Білобрам, з. кас.; С. Костів і П. Маційовський, контрольори; І. Кулик і М. Штоґрин, прапорчики; С. Попайло, бібліотекар. Збори відбуваються в першу суботу по першім в гали Нар. Дому під ч. 72 Моріс стр. — С. Гладкий, предс.; А. Онисик, секр.

ЧИТАЙТЕ КАЛЄНДАРІ!

Календар се книжка потрібна увесь рік для інформації про дні, свята, пости і т. д. Але календар має ще і друге значіннє. Він звичайно містить інформації загального характеру, потрібні кождому, а також вибрані і дібрані речі літературні, іскри думок і перлини жартів та сатири.

Особливо серед Українців календар має значіннє яко одна з найважнійших книг. Се тому, що у народів Середньої і Східної Европи книжковий рух не дуже поширений і видавці хотіли, аби календар, який має найбільший доступ до хат родин, міг стати чинником двигнення просвіти. У тих народів календар сповняв і сповняє велику місію. Між ними сповняє він таку місію серед Українців. Тому то видавці українських календарів стараються, щоби сі календарі були дійсно скарбницями і красного писменства й інформацій і думок та жартів. Не диво, що богато українських календарів має вартість у власників не тільки у свому календарному році, але і в роках нових календарів.

Ми хочемо тут звернути увагу на три календарі, які тепер можна дістати в книгарні Свободи. Се календар У. Н. Союза, календар львівської Просвіти і перший гумористичний календар в Америці Бузьок.

Календар У. Н. Союза має вже своє імя і свою славу серед американських Українців. Саме його імя захвалює його. Впрочім, він вже в руках кільканайцяти тисяч українських родин в Америці і вони його можуть оцінити і другим поручити. Ми тільки вкажемо на богатство його літературної части, яка робить сю книжку цінною і на довший час і тому пожадана яко вартісна книга для кождого, навіть того, хто вже має інші календарі. Зазначимо теж, що число оставших примірників вже не велике і треба спішитись із замовленнями.

Про **Календар львівської Просвіти** на сей рік скажемо тільки, що він **дуже богатий змістом**, як інформаційним, так популярно-науковим і з обсягу красного писменства. Гарна артистична окладинка і в середині богато ілюстрацій. З присланих примірників вже тільки маленько осталось, які безпечно будуть скоро розкуплені.

Календар Бузьок — се перший український гумористичний календар в Америці. Містить дуже великий засіб гумору і сатири. Чимало гумористичних і сатиричних оповідань. Притім містить незвичайно богато ілюстрацій. Майже кожда сторінка має ілюстрацію; майже кождий жарт і кожда сатира ілюстровані. Замітний Бузьок сим, що має великий **польський відділ**, де українські гумористи натягають Польщу і польщину на всі лади. За се Бузьок був би виклятий в Польщі і не дістав би „доводу особістого", а поманджав би просто до кріміналу ржечипосполітої за нарушенне її ясности, чи „найяснейшости". З недостачі українських гумористичних ґазет Бузьок заступить їх на цілий рік і буде веселити родини цілий рік. Тому хто має инші календарі, повинен докупити собі і гумористичний, а певно не пожалує. По прочитанню нехай пішле (завинений в папір яко друк) знакомим до старого краю. Там з найясьнейшої ржечипосполітої заборонено сміятись, тож нехай Бузьок прилетить з Америки і поглузує собі з тої заборони і з Польщі, що забороняє із себе сміятись. Ще треба додати, що Бузьок виконаний на гарному папері і в кількох кольорах.

Федір Галицький.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРОЄКТИ ВІДБУДОВИ ЯПОНІЇ

(Тимчасовий прелімінар два міліярди енів.)

Все й ве розносить телеграф вістки про нові землетруси в Японії, про нові жертви в людях і добутку. Хто не знає Японців, думав би, що там лише розпука на кожньому кроці, люде ломлять руки й рівночасно дякують всесильній долі, що їх пощадила. Так не є. Японці в ці страшні дні виявляють енергію, силу, волю, якій подібної годі найти.

Ледви десять днів минуло після першого катастрофального землетрусу, що знищив Йокогаму й Токіо, а в Японії зійшовся комітет під проводом президента міністрів. Комітет поділив свої праці на десять технічних підкомісій. Тепер готові вже всі проекти, переводять їх у діло. Тимчасом нові землетруси потягнули за собою нові жертви, але вони не зашкодили рівнодушности Японців, не зменшили їх завзятости. Вони борються з природними силами фанатично й вперто. Ніякий новий удар, ніяке нещастя не в силі відстрашити Японців від боротьби з природою. Здійснення проектів напевно булоб пішло богато більше вперед, колиб японське правительство не мало до поборення значні фінансові трудности.

Нема зла, що не вийшло би на добре, є проповідка. Або: Часом і найбільше нещастя має добрі сторони. Цієї провідної думки держаться мабуть при випрацьованню й перегляненню плянів для відбудови Токіо. Місто Токіо не було доволі відповідне для новітньої торговлі. Не було достаточно забезпечене перед двома небезпеками, які йому грозять без упину: перед землетрусом і пожежами. Японці хочуть, щоби їх теперішня відбудована столиця була новітня і забезпечена. Перед землетрусом нарікали мешканці Токія, що не мають внутрішньої пристані, де могли би закидати якор кораблі вагою понад 6000 тон. Нове Токіо не потребуватиме вже нарікати на це недомагання. В плянах нового Токіо бачимо в середині міста евеню, широку на сто метрів. Евеню ця має перебігати через ціле місто. Є визначені також великі парки поза сіті, крім цього сади-огороди довкола периферії. Щоби люде могли дістатися скоро з одного кінця на другий, з центра в усіх напрямках, побудується нові трамваєві лінії і шість підземних залізниць, які йти муть у всі сторони. Це ще не все. Токіо дістане богато каналів 30—80 метрів широких. То буде новітня Венеція. Взагалі стараються будувати якнайширші вулиці. Найменша ширина вулиці 40 метрів. Вузенькі вугловаті вулиці зникнуть. Лекше можна буде поборювати пожежі й пошести. Досі це було тяжко, бо огонь в узеньких вуличках перекидався скоро, а пошести ширилися теж, бо доми були близенько від себе.

Та щоби всі ці проекти здійснити, треба величезних грошевих сум. Японія не в силі роздобути такі гроші навіть при помочі внутрішньої позички. Це так богато грошей, що покищо годі навіть докладно означити потрібну суму. На побудовання пристані, вулиць, каналів, міських трамваїв передбачував проект 700 міліонів енів. Та тепер вже прелімінований кошти мають винести два міліярди енів. Держава підпомагатиме також відбудову приватних знищених домів. На це треба також величезної суми.

Землетрус навістив Японію саме в пору економічного застою. Наслідком кризи світового господарства підупав теж і японський експорт. За час перших девять місяців 1923 року японський ввіз перевисшив вивіз о 465 міліонів енів. А в рр. 1914—1918 вивіз перевисшив ввіз о 1 міліярд 475 міліонів енів. Отже економічне питання Японії тепер дуже болюче й спинить проекти відбудови Токіо.

Одначе енергія й відвага японського народа то не лише легенда, це дійсність і ця дійсність каже сподіятись, що не лише Токіо, але й Йокогама, без огляду на прикрі обставини, з часом зацвітуть у новій красі.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

II. (1861—1869)

(5)

Коли в нас починали злипатися очі, нас вкладали спати, а спали ми всі діти на одному величезному ліжкові, що звалося „ковчегом"; Галіна нянька спала на скрині, а тітка в їдальні на канапі. Батько спав у свойому кабінеті, а Павлуша в передпокою, а літом на дворі перед ганком; в гостинній (залі) часто спали один, або два батькових гостей, чи може клієнтів.

Кімнат у нашому будинкові було всього чотирі і умебльовані вони були ріжними меблями: була модерна софа і також мнякі фотелі, що мама одержала в придане, були й старовинні ще дідові, а може й прадідові, низенькі деревляні канапи, зроблені довжиною від стіни до стіни, на яких поклаі дені були матраци з кінських грив, застелені старовинними, домашньої роботи килимами і на яких лягало вздовш по три чоловіки не доторкаючися один до одного. Коли мені було років 16, то памятаю, як сусіда наш пан Носач, що живучи занадто роскішно, прогайнував свій великий маєток Чубовку і перед аукціоном (ліцітацією) заїхав до нас, то дивлячись на одну з канапок, промовив з сумом:

— „Ох, свята старовино! Зроблено тебе по стіні, тебе ні переставити, ні з місця зрушити не можна і стоїш ти на місці від прадіда до правнуків. А теперішня модерна мебель — тонка, гнучка та ще й на коліщатках — сьогодня моя, завтра твоя, сьогодня твоя, завтра моя!"

Під кінець Пилипівок ми вже нудилися і з нетерпінням дожидали Різдва. На Свят-вечір раз-у-раз з Павлушою носив до свого „нанашка" (хресного батька) батькового кузена Ерофія Іовиці вечерю й курку, а раз, памятаю, ми понесли йому гусака, певне йому треба було і він заздалегідь умовився з ним. Перед Різдвом наминалось у нас маса (сила) колачів та великих бубликів, бо на перший день приходили одні за одними цілий день колядники; спочатку двірські парубки співали гуртом, потім приходили ґрупами сільські хлопчаки і навіть чоловіки, дівчата-ж у нас не ходили колядувати.

Пізніще я позаписував і видав усі Перешорські колядки та щедрівки (300 найкращих українських пісень). На Маланки перед Новим Роком ввечері в нашу столову (їдальню) приходив дід з козою, Маланкою (перебраним за дівчину хлопцем), циганом та жидом і починалась комедія гуртовим співом: „Ой учора із вечора, пасла Маланка два качура" (300 найкращих українських пісень).

Хоч я й знав, що за діда перебраний був наш кучер, захожий з Полтавщини під прибраним назвиском, Грицько Йосипенко, а всетаки мені якось моторошно було дивитися на нього: На ньому була з довгою білою бородою машкара із шкурлата, на якому виголено було чоло й щоки, прорізано діри на ніс і очі, а з рота стирчали білі великі зуби, зроблені з кавалків гусячого пера. Козу приставляв зігнутий і накритий вивернутим кожухом парубок, з деревляною козячою мордою й рогами, у якої нижні щелепи з довгою бородою клацали в такт з мельодією юмористичних куплетів, які співав дід, приспівуючи: „Гоц, коза, гоц!"

На жаль, пізніще, я не записав тої комедії і тепер вже не згадаю, що саме співав дід, що робила Маланка та инчі лицедії. Памятаю тільки, що дід Грицько, держучи аркушик ґазети, часом до гори ногами, наче вичитував якісь довгі вірші; потім уже я довідався, що се була іпочаткова глава з Енеїди Котляревського — „Еней був парубок моторний", яку неграмотний Грицько, ще хлопцем вивчив, на Полтавщині. На Новий Рік приходили двораки і хлопці з села посипати зерном, і ми так посипали батька й тітку і всіх старших, промовляючи: „Сію, вію, посіваю, з Новим Роком поздоровляю" та „Сійся, родися жито, пшениця і всяка пашниця, на щастя на здоровля;"

На Водохреща ми ходили на Йордань на ставок, де роблено було з крижини великий хрест пофарбований червоно буряковим квасом, а потім стріляно з рушниць на знак проводів Свят.

На мясниці дівчата чепляли нежонатим „колодки" з штучних квіток і ті мусіли платити; на сміх і нам чепляли цілі поліна.

Після великий проходив найсумніще, на дворі в сей час було невилазне богото (грязюка), в їдальню вечорами вже не приходили прясти, бо день вже був довший, вже була робота коло квочок, гусей і т. д. а тому ми з великою радістю у Вербну Суботу били одно одного свяченою вербою, примовляючи: „Не я бю, верба бє, за тиждень Великдень!"

Майже ввесь Страсний тиждень ми ходили до церкви, вона була близенько коло нашого двору, а в Страсний Четверг приходили з церкви з свічечкою в паперовім лихтарчику. Сі свічки потім засвічували, коли літом піднімалася буря та злива з громом та блискавкою, а проти граду викидали на двір ще й кочерги (коцюби) та рогачі.

У Великодню суботу, як не заспимо, то було ходимо до церкви дивитися, як святять паски і як хуторяне навиперадки розїздяться по домах з свяченим, часом обломлюючи один одному повозки. Коли на Великдень була добра погода, то ми майже ввесь час проводили коло церкви, звонили у дзвони, гралися у „кремушки", мінялися крашанками, писанками і т. д. На вигоні гралися в мняча, в гилки, в горобця, дивилися як боролися парубки. Памятаю, що одного разу в „циганській" борні за пояси, через голову, сина церковного сторожа Микити Кудрика, так кинули головою об землю, що скрутили йому вязи і не дивлячися на всі зусилля костоправа, він таки помер. З того часу я боявся боротися по циганському, а раз-у-раз боровся по нашому: навхрест руками за крижі.

Часом, оточений мало не всіма перешорськими дітьми, приходив до нас у двір циган з ведмедем, якому було випечено очі, повідрубувано кігті і поспилювано ікла; шарпаючи за ланцуг, вчеплений до носа, він заставляв бідного ведмедя на втіху всім показувати, як неохоче баба йде на панщину і як вона з підскоком тюпає до корчми, і т. д. Циганові давали хліба і горілки, яку залюбки пив і ведмедь. Ввесь час поки у дворі був ведмедь, собаки галасали, коні хропли й тікали, а скотина ревла, копаючи землю ногами, піднімаючи страшне ригвище.

Треба ще росказати, як одного разу надлетіла до Перешор сарана. Не памятаю якого це було року, але добре памятаю, що в день стало раптом так темно, як після заходу сонця. Певне людність була попереджена про це заздалегідь, бо всі кинулися косити ще зелені пшениці; як відомо сарана скошеного не їсть. Не памятаю, чи сіла де на Перешорському степу тоді сарана, чи ні, а знаю добре, бо про це й пізніще оповідали, що скошена на сіно пшениця, хоч мала тільки молочко в зерні, а добре дійшла і дала багато доброго зерна, хоч воно й не годилося на насіння, але на продаж та на хліб було, як звичайне достигле зерно.

Коли братові минуло 9 років, то його й кузину Настю відвезено вчитися в Одесу, а ми з сестрою Галею, ще зосталися вдома. З осени я почав ходити в науку до о. Василя Лопатинського. Се був молодий, високий, чорнявий, дуже гарний пан-отець, якого всі парафіяне, як пани, так і люде, дуже любили і говорили про нього як про незвичайного чоловіка, і він, як я потім досвідчився, був дійсно білою вороною серед православних попів. За треби він ні з кого нічого не правив, а приймав, що хто дасть; що тижня він підстригав свою ріденьку борідку й кучеряве волосся, то воно в нього досягало раз-у-раз тільки до плечей; дома і в полі він ходив без підрясника, а в блюзі французького крою з реміннним поясом і через те мав вигляд тодішніх студентів університету. Маючи пару коней та хлопця наймита він сам ходив за плугом, сам косив, сам возив і взагалі справляв всі господарські роботи. Коли йому не ставало хліба, або паші для скількох коров, які він держав, для своїх дрібних, як каша, дітей то йому всі привозили все потрібне без його прохання, а тільки по слову церковного старости (титаря), який знав чого пан-отцеві бракує. Він був дуже начитаний, як на провінціяльного священика, а головне такий незлобивий, сердечний, яким повинні бути люде по Евангелію; був він і дуже музикальний, мав невеличкий, але дуже симпатичний тенор і чудово співав у супроводі гітари українські пісні. У нього тоді проживав його брат Семен, мій одноліток, то ми разом з ним і вчились цілу зиму, а як настала весна, то й о. Василь, за господарством та за требами, мав мало часу і я не мав охоти, то ми мало що й вчились. Семен на літо поїхав до свого батька священика на Дністро, а я провів весну й літо так само, як і попередні, як описав вище, тільки тепер я більше бував з Павлушою, а в погану погоду — в кімнаті з сестрою Галею.

За свої дитячі роки я так сприятелювався з пастушками, перешорськими хлопцями, що з де-якими з них до старости зостався в як найкращих відносинах, не дивлючись на велику різнацію в соціяльнім становищу та освіті.

В осени, через рік після брата, одвезено й мене в науку до Одеси.

(Дальше буде)

БОРОТЬБА ЧОЛОВІКА З ЗАРАЗНИМИ НЕДУГАМИ

(Докінчення).

Завданням суспільної профілактики є, нищити огнища зарази в середині краю, перешкоджувати перенесенню її з місця на місце. Є це санітарно-адміністративні заходи для оздоровлення воздуха, води, землі, цебто таких елементів, котрі передусім поширюють заразу. Запровадковання водопроводів, вичищування води при помочі доброї фільтрації, будова каналів, надзір над відходовими і помийними ямами, надзір над харчовими продуктами; переведення санітарних кордонів, обовязкове щеплення віспи — ось у головних нарисах головні способи суспільного санітарства у боротьбі з заразними недугами.

Останніми часами суспільність в Европі і в Америці сильно взялась за поборювання одного з найгрізніщих ворогів людства. Туберкульоза або чахотка, то недуга ,яка забирає більше жертв як найстрашніщі війни, пошести і т. д. В самій Европі від туберкульози вмирає щорічно не менше як мілїон людей. В Німеччині в 1894. році від дїфтерита, крупа, коклюша, шкарлатини, кору й тифів померло усього лише 116.705 людей, а від самої чахотки 123.904, цебто сама одна ця недуга забирає в могилу більше людей, як инші заразні недуги разом узяті. Туберкульоза є отже справжнє народне нещастя, в певному змислі страшніще від чуми або холери, бо ці останні появляються несподівано, а пронісшись руйнуючим ураганом, також несподівано зникають на коротший або довший час. Зате туберкульоза не знає спочинку: свою руйнуючу роботу провадить безперервно, кидаючись головно на молодіж, на цвіт народу.

Щож робилося до останнього часу проти чахотки, проти туберкульози взагалі. А туберкульоза, як доказано, дається вилічити, коли її завчасу запримічено.

Як звісно, всі старання, (включаючи сюди і голосне свого часу лічення способом Коха) найти специяльний лік проти чахотки — досі не вдавалися. З певним успіхом примінюється лише здавна випробована гігієно-дієтична метода лічення (лічення воздухом, сонішним світлом і добрим відживлюванням).

З поміж европейських держав Німеччина зайняла була перед війною перше місце на полі суспільно боротьби з чахоткою. В Німеччині, як звісно, ще 1892. року введено обовязкове обезпечення на випадок слабости й старости. Занедужання на чахотку, що в сильній степені обнижує спосібність чоловіка до праці, вважається одною із познак слабости (інвалідности), і ось з ініціятиви одного з директорів суспільно-пенсійних кас, Ґебгарта, рішено часть асекураційних премій, стягаених із населення, вжити на будову санаторій для хорих на туберкульозу.

В 1901. році в Німеччині було активних 43 народних безплатних санаторій і 16 санаторій, у яких хорі могли лічитися за значно зниженою оплатою. В цьому році відкрито ще 19 санаторій .До 1903 р. видано в Німеччині на народні санаторії 40 мілїонів марок.

Висліди цієї енерґічної діяльности були вельми замітні. Ще в 1889. році в Німеччині на кожніх 10 тисяч людей вмирало 31,4 люда, а в 1897 році значно менше, а саме 21,8, цебто за 8 літ вдалось виратувати 184,000 людей.

Що торкається особистих охоронних засобів, то не треба про це широко говорити. Сказати треба хіба, що вони зводяться головно до зміцнення організму, скріплення його життєздатности, що осягається розумним способом життя, фізичними вправами (руханкою), спортом і т. д.

На закінчення цієї статейки запримітимо, що одною з побічних, но тим не менше дуже важних азрад (засобів) зверненних для поборення заразних недуг, є поліпшення економічного (господарського) положення народних мас і піднесення їх умового уровення. Там, де хронічне голодування майже що не ввійшло в привичку, де мало воздуха в тісних чи ленно замешканих мешканях, де взагалі насущні потреби організму годі задоволити за недостачею засобів, — медична поміч являється безсилою а вимоги гігієни невиповнені.

Просвіта народніх мас — так вельми важна справа в заплітеному нами питанню. Чим чоловік більше розвинутий, тим скорше він зрозуміє значіння поручуваних йому засобів, тим вірніще споввняти буде їх.

Заразні недуги творять величезне суспільне нещастя. Способи боротьби з ними наука опрацювала доволі докладно, і ця боротьба буде тим успішніща чим одноднушніще і згідливіще вести-мемо її.

М. Л.

НОВІ ДОКУМЕНТИ ПРО ВБИВСТВО РАСПУТІНА

Вельми цікаві є спомини Вол. Пурішкевича, одного з учасників убивства Распутіна. Містить ці спомини „Реві д' відає точно, як убив Распутіна. Страшна ця драма вже доволі звісна, бо газети писали про неї, всетаки незвичайно цікаві є подробиці, що їх тепер відкрив Пурішкевич. Распутіна вбив 16. падолиста 1916 року в Петербурзі князь Юсупов. На всі способи старалися зробити Распутіна на все нешкідним. Намагалися отроїти Распутіна чотирма дозами ціянкалі, але отруя не мала бажаного вплиливу на „старця". Потім князь Юсупов повалив Распутіна вистрілом із револьвера, після чого вел. князь Дмитро Павлович і Вол. Пурішкевич поклали непритомного ченця на долівку й завинули. Думали, що він уже мертвий. Опісля відійшли на перший поверх палати. Пурішкевич остав сам із кн. Юсуповом, коли наraз чують, що відчиняються двері їдальні. Юсупов скрикнув: „Пурішкевич, стріляйте, стріляйте, стріляйте, стріляйте! Він живий! Втече!". Пурішкевич кинувся з револьвером у руці. Бачив саме, як Распутін біг до огорожі, що вела на улицю. Ось сцена, яку описує цей, що вбив Распутіна:

„Я пустився йому на здогін і стріляв. У глухій і німій тишині ночі чути було відголос мого стрілу. Я не вцілив. Распутін побіг крок, я вистрілив у друге біжучи... знову без вислїду. Я не всилі описати словами люті, яку я в цю хвилину відчував проти себе самого. Як знаменитий стрілець, я часто стріляв на Семенівській площі, а ніколи не хибив. Тепер же показав я, що не можу поцілити чоловіка, що стоїть двадцять кроків передімною. Час минав. Распутін наблизився вже до брами. Тоді я вкусився в ліву руку, щоби ліпше сконцентрувати увагу, а опісля вистрілив у третє. Стріл поцілив тепер його у плечі. Він задержався. Цілюючи уважно натягнув я револьвер четвертий раз і зранив його в голову. Распутін цілим тягарем упав у сніг, кидаючи головою. Підбіг я до нього й з усієї сили вдарив його ногою в голову. Лежав із розпростертими руками, порпав сніг і розпучливо старався повзти на череві. Та вже не міг більше поворушатися, лише скреготав зубами. Тепер уже я був переконаний, що прийшов кінець, і що не може більше піднестися.

Це, що опісля сталося, було просто страшне. Князь Юсупов побачивши трупа, схопив кавчукову палицю й давай його лупити по голові. Богато ми намучилися, заки відірвали кн. Юсупова від нього".

Ці записки Пурішкевича обіймають 30 сторін. Коли читаємо цей точний опис, слова й рухи, взагалі всі подробиці цієї страшної ночі, — відчуваємо немиле враження. Це сповідь чоловіка, котрий вбив хай буде в своїй щирости — коли совість взагалі дозволяє вбивати — хоч би то було й Распутіна.

ДОПИСИ

МЕНВИЛ, Р. АЙ.

Страшна катастрофа.

Раненько, зараз по пятій годині, 28. січня, почули мешканці нашої місцевости страшний вибух. Ексльозія приключилася в одній компанїйській хаті, де мешкали дві робітничі родини „Майка" Канвела і Аделярда Гамеля. Цей послідний щойно прибув сюди зі своєю родиною яких три місяці з Канади. В сусідних домах мешкають переважно самі Українці. Від вибуху повилітали в цілім сусідстві шибки, понадривало дахи і загалом спричинило чимало ріжної шкоди. Той бік дому, де жив Гамель з родиною, рознесло цілком. Він, жінка і одинайцятеро дітий та „бортівник", який у них мешкав — усі погибли. Із другої родини погиб М. Канвел таки на наших очах. Його присипало румовищем і заки ми його добули, він спалився живцем. Справді мусимо подивляти зелізну силу волі померлого. Він не стогнав і не плакав, але коли чув, що вже вмирає, спокійно сказав усім „гуд бай" і розстався з світом.

Яка була причина катастрофи не можна нащеве знати, але мабуть спричинив її вибух світляного газу. Осиротіла родина Канвела оповідає, що раненько пробудилася їх восьмилітна дівчинка і стала плакати, що її дусить газ. Старший брат зараз встав і став вибивати вікна, щоб напустити свіжого воздуха. Ціла родина розбудилася. Батько, який спав на долині, побіг азраз до пивниці, щоби замкнути газовий провід. Та заки свого доконав, наступив вибух. Його присипало румовищем. Решта родини якимсь чудом остала жива, хоч і присипало й її у горішній части дому.

Оттак в оден мент згинуло пятнайцять осіб! Не при роботі, не у фабриці або в копальні, а у себе, вдома!

Нехайже це страшне нещастє буде наукою для тих всіх, що ще не вступили до нашої організації. Смерть не питає, як і де, але найде чоловіка і вдома на постели.

Уважаймо, щоби обезпечити свою родину на припадок нещастя. Воно може трапитися на дорозі, при роботі, а навіть і вдома. Нехай не плаче по нас рідня, що оставилисьмо її на поталу судьбі без ніяких середників для життя.

Вступаймо чимскорше до У. Н. Союза, який є найпевнішою запомоговою організацією в Америці. На випадок нещастя У. Н. С. стане опікуном і дасть поміч нашим вдовам і сиротам.

Ш.

АСТОРІЯ, Н. Й.

Коляда на „Рідну Школу" та інвалідів.

Заходом місцевого відділу У. Н. С. уладжено коляду в нашій місцевости на поміч „Рідній Школі" тай інвалідам.

Жертви зложили слідуючі: Д. Бурдиґа і пані Фіґурська по 5 дол.; П. Лешко, С. Кривень, І. Сидор по 3.00; В. Пукіш, А. Климишин, О. Мазурик, І. Драла по 2.00; П. Олїйник 1.50 дол.; Ю. Микуляк, Г. Омійник, П. Климишин, Ф. Климишин, М. Боднар, Д. Сембай, Г. Василик, М. Олексин, П. Барнич, Т. Пихней, С. Михлів, П. Кухар, С. Лішак, Г. Хомин, В. Яремків, І. Гнатишин, М. Багриновський, Л. Литвин, С. Бригідир, Н. Олїйник, д-р А. Борак, Ф. Микитин по 1.00; П. Госько, один Словак 50 цнт. — Разом $51.50.

З того вислано на „Рідну Школу" в Галичині $25.00, а на інвалідів у Львові $15.00, оплата $2.15. Разом $42.15. Решта зістається в касі, поки назбирається більша сума, яку вишлеться разом пізніще.

Усім жертводавцям і колядникам сердечне спасибі!

Колядник.

СЯ.

(З берлинського тижневика Літопис).

Прийшов до мене такий-то і такий панок.

— Я прийшов до вас, — каже, — в дуже важнім ділі; пишу таку-то і таку фільольоґічну працю, дайте, мені книжки. Я мушу ту працю ще нині докінчити.

Книжки стояли приготовані. Мій панок глянув на них і спитав:

— А не знаєте, чи Петро Іванович вже приїхав?

Це питання було поставлене так недоречі, що я здивувався: прийшов за книжками до праці, яку нині мусів докінчити, а думає, чи прихаві Петро Іванович, чоловік йому зовсім чужий. Та я люблю обсервувати людей і їх суперечности. Супокійно відповів я:

— Не знаю. А вам його треба?

— Ні не треба, а так собі... Хотілося-б знати...

Але до приготованих книжок він не брався, хоч казав собі їх зладити, хоч нині мусів докінчити працю... Ніби не звертаючи на нього уваги, зачав я свою працю. Він скрутився сюди-туди, аж гляп: стоять инші книжки. На горі був підручник хемії, образками. — Подивлюся на неї — промовив сам до себе і став перекидати листи хемії. (Що хемія могла його обходити?) Та вже по хвилі вхопив иншу книжку, якийсь грубий словар. Я весь час мовчав, а він перекидав книжку за книжкою, кожду ставив на инше місце як була і знов брав нову. Посидів так дві години, книжок, із-за яких прийшов і на основі яких „нині мусів" закінчит працю, він і не рушив. Коли відходив, я спитав:

— Чому-ж ви не переглянули книжок, ізза яких ви прийшли?

— Мені їх конче треба, але нині вже якось **не довелося**.

Цей чоловік не мав ще 30 літ, був укінченим студентом університету. Коли він вийшов, я подумав в пересердю: Оце й причина, чому до нині не маємо своєї держави! Кілько-то людей знав я уже із усіх закутин нашої землі, та як мало знав я наших людей з зелізною волею! Що панували-б над обставинами, а не обставини над ними! А як богацько знав, що були човнами без керм і весел на широкому морі життя! Знаю наших людей, що не то цілими днями, але цілими літами живуть без пляну, поставлені з горн! Знаю наших молодих і старших адвокатів і поетів, священиків і лікарів, як **живеться**, але які самі не живуть, самі не мають сили вести свого життя сильною рукою, а так від обставин до обставин, а так... **прийшлося** по книжку, яка конче потрібна нині, але обставини кинули до иншої книжки і **не довелося**...

Яка причина цьому? Думаю, що ми селянський народ, який не в силі опанувати часу та обставин. Не зорав на весні в час, бо ще **не розтопилося**; не привіз сіна, бо **захмарилося**; збіжжя, бо **не вродилося**... Усе хто инший винен, а не він. А наша інтелїґенція ще не перейшла стадії від психольоґії селянського побуту до нової, міської культури, якої вимагає від нас наш вік. В нас і до нині, в родиннім і суспільно-національним життю, сильніщі обставини. А результатом цього: часте уживання того „ся". Малий хлопець каже: Я не склянку, вона випала і збилася! — Сама склянка випала і сама збилася! — У нас скаже студент: „Мені не **довелося** прочитати лекцію". — Політик каже у нас: „Я думав як найліпше, та **не поплоталося**..."

Що за деморалізуючі висказ! Усе винне то нещасне необособе **ся** — а ніколи не винен чоловік, не винен я! А коли й винен, не має одваги сказати: Я випустив склянку з руки і збив її! Бо я не прочитав заданої лекції, бо я був лінивий. Я вів злу політику і програв справу. Я зробив це зле і це зробив я зле — а все любимо ховатись за це нерасне „ся".

Пробуйте перекласти не німецьку мову наше класичне: **мені не хотілося**..., а не переклали, бо Німець знає: я хотів, або: я не хотів, ти хотів, ви не хотів і т. д.

Зате думаю, що будову держави треба зачинати від реформи нашого життя, а реформу життя від викинення з нашої мови необособних слів в роді: **мені розлилося, мені не хотілося, мені не довелося** — а випливаймо на чисту воду і беріи відповідальність за наші вчинки і наші слова, в життю прилюднім і приватнім.

Володимир Бирчак.